

din 5000,— pomoč v primerih bolezni pri bolezenskem zavarovanju ne nad din 50,— dnevno, pri penzijskem zavarovanju pa mesečna penzija ne nad din 1500,—.

S to omejitvijo je vzeta možnost uspešnega podpiranja tudi tistim ustanovam, ki se lahko v bodoče obdržijo širše delovno področje, t. j. predvsem nameščenskim ustanovam človekoljubnega značaja. Jasno je, da mora pri tako nizkih podporninah, zlasti velja to za pogrebne, ki bi v bodoče ne krile ničesar drugega kot gole pogrebne stroške, pasti interes članstva. Posledice bodo izstopi v masah, ki jim bo mogla slediti samo likvidacija teh ustanov.

c) Večina teh ustanov je poslovala doslej po sistemu naknadnega plačevanja članskih prispevkov. Ta sistem se je tudi pri ustanovah, ki poslujejo že desetletja, odlično obnesel. Njegova prednost pred sistemom, ki sloni na načelih zavarovalne tehnike, se je pokazala zlasti v tem, da je silno gibljiva in prilagodljiva življenjskim prilikam. Višina podporne se lahko zato vsako leto s sklepi občnih zborov prilagodi stanju cen, zaradi česar so bili člani teh ustanov tudi v preteklosti obvarovani škode, ki se je niso mogle izogniti osebe, zavarovane po načelih zavarovalne tehnike pri zavarovalnicah na kapitalistični osnovi.

Pravilnik omogoča v bodoče sistem naknadnega plačevanja članskih prispevkov le tistim ustanovam za oskrbo pogrebne, katerih poslovno področje ne presega teritorija enega sreza oziroma ene mestne občine in ki imajo pod 500 članov in ne izplačujejo nad din 2000,— pogrebne. Vse ostale ustanove in penzijski fondji morajo prejemati od članov naprej določene prispevke po načelih zavarovalne tehnike. Poleg tega si morajo najkasneje v teku 4 let osnovati potrebne matematične rezerve (čl. 7. in čl. 16.).

Dosedajni prispevki članov, plačevani po sistemu naknadnega kritja, so bili določeni za mnogo višje podpornine, kot pa bi jih smele z ozirom na določbe pravilnika naše ustanove plačevati v bodoče. Zaradi tega so zlasti tisti člani, ki so že več desetletij včlanjeni v naših ustanovah, vplačali že razmeroma visoko vsoto. Če pa naj bi se od teh članov zahtevala še ustvaritev matematične rezerve, ki mora biti ustvarjena že v kratkem roku 4 let, je jasno, da ne bomo mogli obdržati v svojih ustanovah nobenega člana več.

č) Življenjske prilike so dobile svoj odraz tudi v naših zavarovalnih ustanovah človekoljubnega značaja. Njihovo poslovanje se je v teku let ponekod zato močno skomplciralo. Nekatere ustanove ne vrše več samo svojega prvotnega smotra, izplačevanja posmrtnin, marveč so svoj socialni delokrog močno razširile. Tako obstojajo v okvirju nekaterih naših ustanov tudi posebni podporni fondji. Ustanovilo jih je članstvo s prostovoljnimi posebnimi prispevki. Iz podpornih fondov dajejo te ustanove brezobrestna posojila članom, ki pridejo zaradi bolezni ali smrti v družini v težek položaj. Poleg tega obstojajo pri nekaterih naših ustanovah tudi starostni podporni fondji, iz katerih obresti se plačujejo prispevki za najstarejše člane, ki so tako oproščeni vsakega plačevanja.

čl. 15. pravilnika pa določa, da ni dovoljeno dajati članom nikakih popustov od prispevkov in drugih plačil, utrjenih v poslovni osnovi.

Tudi v tej določbi pravilnika je z ozirom na obliko, v kateri obstojajo in delujejo naše ustanove, ovira, da bi se mogle te ustanove brez škode in nevarnosti za obstoj prilagoditi določbam pravilnika. Humane ustanove so prevzele za državo veliko gmotnih dolžnosti. Le iz vzroka, da se razbremenijo država in ven-

darle pomaga nameščencu ali delavcu, so se ustanovile razne samopomoči. Popolna apatija na področju samopomočnega socialnega dela (zdravstveni domovi, počitniški domovi, podpore v bolezni itd.) bi pa nastala pri itak osiromašenih državnih in privatnih nameščencih, raznih upokojencih in delavstvu, če se bo utrdila vera, da se slednji z uradnimi odločbami vse podere, kar so si ti sami in s svojimi prisluzenimi ter prihranjenimi sredstvi zgradili.

d) Pravilnik o ustanovah človekoljubnega značaja ne dela nobene razlike med praviimi človekoljubnimi ustanovami, ki vrše svoje delo res iz pravega človekoljubja, ter med tistimi ustanovami, ki so samo po imenu človekoljubne. V zadnjih letih so se v precejšnjem številu pojavile in po onesrečenju svojih članov večinoma zopet izginile nekatere ustanove za neomejen in po ničemer med seboj povezan krog oseb. Pri teh ustanovah največkrat niti ni obstojal resničen namen članom pomagati, temveč predvsem namen koristiti ustanoviteljem. Takih ustanov mi ne zagovarjamo, vendar se zaradi teh ne sme ogroziti in ovirati naše prepotrebno človekoljubno delo.

Naše ustanove vrše nad vse važno socialno delo. Naglašamo, da so predvsem različne delavske in nameščenske ustanove še prav posebno mnogo koristile splošnosti in reševale svoje člane pred največjo bedo in najtežjimi posledicami v času velike brezposelnosti, ki v znatni meri traja še danes. Ves čas velike gospodarske depresije so bili milijoni in milijoni izdani na podporah brez kakršnega koli kapitalnega kritja, marveč izključno na temelju vzajemnosti, ki je delala čudeže. Obstojajo organizacije, ki delujejo brez vsakega matematičnega rezervnega kritja že preko pol stoletja. Te so v tem času izdale naravnost bajne vsote za svoje potrebne člane. Vsega tega dela ne smemo upropasti! Temu važnemu delu je potrebno pomagati, da se še bolj razvije in okrepi. Zlasti pa je za vsako ceno preprečiti, da bi upravne odredbe ovirale delovanje teh ustanov ali da bi zaradi takih odredb ustanove celo propadle. Kaj naj se v takem primeru zgodi s številnimi starci, z vdovami, sirotami in z onemoglimi, ki jih te ustanove že danes vzdržujejo? Vse te ustanove pa so danes zaradi pravilnika ministrstva za trgovino in industrijo ogrožane v svojem obstoju. Da se rešijo propasti, je nujno potrebno določbe tega pravilnika izpremeniti tako, da bo tudi v bodoče zajamčeno tem ustanovam nemoteno socialno delo.

V to svrhu pa je potrebno, da skliče ministrstvo za trgovino in industrijo

posebno anketo,

ki bo pretresala vsa ta vprašanja, in v kateri bo poleg organov ministrstva delovalo tudi zadostno število zastopnikov naših ustanov človekoljubnega značaja.

Prosimo in predlagamo,

da blagovoli ministrstvo za trgovino in industrijo sklicati tako anketo in vanjo povabiti zastopnike človekoljubnih ustanov, zlasti podpisane.

V Ljubljani dne 15. januarja 1939.

Zadruga Učiteljska samopomoč v Ljubljani; Profesorska samopomoč v Mariboru; Društvo sodnikov — sekcija Ljubljana; Dobrota — podporno društvo poštarjev v Ljubljani; Galska zajednica v Ljubljani; Dobrodavno društvo grafičnega delavstva v Ljubljani; Pod-

bratovščine sv. Jožefa v Ljubljani; Obrtniška samopomoč v Ljubljani; Trgovska samopomoč v Ljubljani; Trgovska samopomoč v Mariboru; Nabavljalna in kreditna zadruga v Kranju; Udruženje grafičnih faktorjev — podružnica Ljubljana; Podporno društvo železniških uslužbencev in upokojencev v Ljubljani; Strokovno in podporno društvo privatnih nameščencev v Ljubljani; Obsmrtno društvo Vič-Glince; Udruženje železniških činovnikov v Ljubljani; Podporno društvo železniških delavcev in uslužbencev v Mariboru; Vzajemnost železniških uslužbencev v Mariboru; Glavni savez privrednih zadrug, Zagreb.

V obrambo resnice in morale

V zadnji številki »Učiteljskega tovariša« smo priobčili poslan dopis »Zveze akademsko izobraženih žen, sekcije Ljubljana«, ki je bil poslan v objavo vsem dnevnikom in tednikom v Sloveniji kot protest na neverjetno surovo in osebno žaljivo »kritiko«, ki jo je prinesel »Slovenski delavec« — glasilo Jugorasa v Sloveniji — o knjigi naše tovarišice Angele Vodetove »Spol in usoda«.

»Zveza akademsko izobraženih žen« je čutila dolžno, da dvigne svoj glas proti posurovelosti, ki čedalje grozotnejše poplavlja sodobni svet ter se kaže že na vseh javnih in zasebnih področjih našega življenja.

Navedeni izpad »Slovenskega delavca« presega pa vse, kar je kdaj v Sloveniji upalo na dan iz skritih kloak človeškega sovraštva in pokvarjenosti. Sami ob sebi se razume, da niso prinesli te upravičene obsodbe vsi tisti, ki stoje blizu miselnosti podivjanega sramotila.

Nasprotno: namesto ogorčene zavrnitve na naslov »Slovenskega delavca« in njegovega urednika je dobila teden pozneje »Zveza akademsko izobraženih žen« avtoritaren ukor, ker niso branile ženske časti in dostoj-

bratovščine sv. Jožefa v Ljubljani; Obrtniška samopomoč v Ljubljani; Trgovska samopomoč v Ljubljani; Trgovska samopomoč v Mariboru; Nabavljalna in kreditna zadruga v Kranju; Udruženje grafičnih faktorjev — podružnica Ljubljana; Podporno društvo železniških uslužbencev in upokojencev v Ljubljani; Strokovno in podporno društvo privatnih nameščencev v Ljubljani; Obsmrtno društvo Vič-Glince; Udruženje železniških činovnikov v Ljubljani; Podporno društvo železniških delavcev in uslužbencev v Mariboru; Vzajemnost železniških uslužbencev v Mariboru; Glavni savez privrednih zadrug, Zagreb.

janstva pred puhlim »znanstvom« svoje sestre Angele Vodetove, češ da »širijo« neko novo spolsko moralo, ki je gola marksistična propaganda za tiste vrste svobodno ljubezen, kakor so jo skušali uresničiti v boljševiski Rusiji in Španiji v polnem nasprotju z dostojanstvom žene in v pogin vsakega skupnega duhovnega življenja in tistega vzvišenega pomena, ki ga ima zakon za človeka in človeštvo. V obrambo resnice, te hčerke božje, ki se žali tam, kjer bi morala sicer iskati zatočišča, naj pribijemo dejstvo, da so zgornje trditve o knjigi naše tovarišice gladko izmišljene ter da je resnica ravno nasprotna od tega, kar se tukaj trdi.

Kdor koli je knjigo prebral, se je moral prepričati, da jo preveja skozi in skozi plemenito stremljenje, vzgajati zakone k poštemu moralnemu sožitju. Če je kaj zagrešila, se ji mora zameriti kvečjemu to, da zahteva tudi od moških isto neomadeževano življenje, kakor ga pojmuje žena v zakonu.

Upamo, da ni mogoče prav ta zahteva izvala pri ogorčenem moškem debaterju, ki deli na vse strani svoje ukore, žalitev njegovega moralnega čuta.

V spopolnitev listka „Črtice iz zgodovine našega stanu“

Razveselil me je listek »Črtice iz zgodovine, ki ga je v zadnjih treh številkah »Učiteljskega tovariša« priobčil Miloš Verk. Vselej sem zadovoljen, kadar vidim resno stremljenje pisanja naše šolske zgodovine. In to izpričujejo omenjeni listki. Ali predzadnji njegov listek potrebuje spopolnitve. In to odstavke: Monopol učnih knjig ali kaj.

Tu ne gre namreč za nikak monopol šolskih knjig, ampak za odlok graškega gubernija, ki se nanaša na odpravo šolskih knjig, tiskanih v danjčici.

Kot na Kranjskem zaradi metelčice, tako so imeli abecedno vojno po časopisih tudi na Štajerskem zaradi danjčice. Ta abecedna vojna se je začela v graškem nemškem listu: »Der Aufmerksame«, dne 3. aprila 1827, s pohvalo danjčice in končal 24. aprila 1832. V njej se proti tiskanim ugovorom Metelkovim, Potočnikovim in Murkovim ni branil Danjko sam, ampak prepuščal besedo Kvasu, profesorju slovenščine na graškem vseučilišču — in še nekemu neimenovanemu učitelju. Pač je pa posegel v aktivni boj pri cerkvenih in posvetnih oblastih o usodi danjčice v šoli. Ta boj se je začel z odlokom štajerskega graškega gubernija z dne 11. sept. 1827. (Odlok je odredjal, naj sekovski in lavantinski ordinariati preskrbita slov. prevod Marchnerjeve začetnice za šole na kmetih. Ob priliki prevoda te knjige se je Kvas zavzemal za danjčico z več vlogami — kot Danjkov sotrudnik. Izšla

je l. 1831. Boj za uvedbo njegovih knjig v šole je začel postajati zanj opasen že spomladi 1832. po objavi in sprejemu Murkovih del (slovnice in besednika), ter se končal z definitivnim njegovim porazom v drugi polovici l. 1838., ko je 18. avgusta istega leta štajerski gubernij naznanil sekovskemu ordinariatu odlok študijske dvorne komisije, naj se v danjčici za šole nič več ne tiska.

Murko je namreč kot graški dijak izdal: Theoretisch-praktische slovenische Sprachlehre, Grätz 1832, še istega leta, vendar z letnico naslednjega leta: Slovenko-Nemški in Nemlško-Slovenki rožni belednik — V Gradzi 1833. Obe knjigi je izdal v bohoričici, kar je v skladu z njegovo težnjo, da bi s svojim delom družil, ne pa razdvajal (kakor Danjko in Metelko), ker je namreč bohoričica bila edina od vseh takratnih slov. črkopisov uvedena po vseh slov. pokrajinah in povsod priznana. Zgodovinski pomen in nesporna zaslug Murkovih slovnških del je v tem, da je s svojim kompromisnim stališčem znatno pospešil izoblikovanje etnotne knjižne slovenščine, vzporedno s tem pa na novo združil Slovence tudi pravopisno, ko je z odločitvijo za bohoričico regionalne črkopise zavrgel. S tem dejanjem je definitivno priključil »Mali Štajer« jezikovnemu območju osrednjega slovenstva, kar je nedvomno eden izmed vzrokov, da je ilirizem na Štajerskem ostal brez pravih uspehov. Za tema dvema knjigama je

neprecenljiv kapital ravno v tiste oddaje, ki so namenjene mladini vse do izvensolske dobe, ko pridejo pod druge vplive drugačnih oddaj. Vem za napore naših odgovornih činitelev, da bi tu ustvarili nekaj, na kar bi mogli biti tudi izven mej ponosni, nekaj, kar bi se zares lahko kosalo, pa se ne more niti od daleč ne.

In dalje. Dotacije za predavanja so prenizke. Za dobre podaje je treba študija, priprav in skrbnega dela, ki ga pa zmorejo, pravilno idealisti in pa tisti, ki delajo v zavesti, da bo njih del vsaj zadovoljivo honorirano. Toda tudi idealisti so vedno bolj redki, sčasoma tudi ti omagajo in kaj potem?

Kakor hitro pa bi bili izpolnjeni omenjeni dve nalogi: da bi imele vse šole svoje aparate in potrebne zvočnike, in pa odbor primerne zneske za honorarje, potem bi sicer ne teklo vse kakor po maslu, toda šli bi nezadržno naprej in bi prišli na vrsto vse, o čemer zdaj sanjamo.

Izvrstna je ideja tovariša Kunsta glede fiksiranja raznih oddaj na gramofonsko ploščo, je tudi takoj izvršljiva. Morda bi za enkrat zadostovalo, če bi se zadovoljili s ploščami, na katerih bi imeli živo besedo naših najmarkantnejših osebnosti kulturnega, gospodarskega in političnega življenja. Sploh pa je bila to naša kulturna dolžnost že davno. Količina naših moč je odšla, ne da bi nam zapustili živo besedo! Danes, jutri bo utihnil ta in oni. Zakaj prav tu čakamo, kjer ni prav nobene ovire? Imamo dovolj sredstev, da fiksiramo razne nepomembne polke in šlagerje, morda bi se pa le našel kak ostanek v blagajni, da bi posneli izpoved našega literata, umetnika, živo besedo, čar neposrednosti. Tisti, ki so imeli besedo in odločevali okrog teh vprašanj (če so se jih sploh domislili!), so grešili! Kaj je torej njihova dolžnost že takoj danes?... Matice takih plošč bodo morale napolniti va-

ren tresor naše kulturne zakladnice, kopije pa se bodo predvajale v šolskem radiu, a ne samo tu, temveč povsod, kjer naj nas spodbuja, navdušuje in združuje beseda naših velikov. Sledile jim bodo oddaje, ki so bile pripravljene z veliko skrbjo, reportaže in, kajpak tudi, serija plošč pokrajinskih oddaj, če bodo zaslužile mesto v zakladnici. Na to zapuščino je mislil tovariš Kunst, lepše si ne moremo želeti, kajti v njej bo tudi dokaz naše zrelosti.

Zaključujem z željo tov. Kunsta, da se trudimo, da bi šole, na katerih služujemo, čimprej dobile radijske aparate, toda kakor sem uvodoma pokazal, s stvarno in takojšnje pomočjo oblasti, ker drugače ne bo šlo. Tudi nesebičnemu delu učiteljstva so postavljene meje, preko katerih ne zmore, saj je vpreženo vsepovsod. Šele če bomo čutili pod roko oporo od tistih, ki so najbolj poklicani in odgovorni, bomo stopali do nadaljnjih nalog, in šele takrat bo šolski radio s ponosom začeljenal nova, plodna poslovna leta. Zdaj pa lahko rečemo samo to, da: ponosni, da, ponosni na tisto, kar smo zmogli sami, toda zadovoljni, ne! Hvaležni smo tistim, ki so nam od svojega malega kosca odstopili grizljaj za naše oddaje. Čakamo pa oboji na tisti vedni »več«, ki po vsej pravici pripada narodu, za katerega je konec koncev vendar radio namenjen. Občine, banovina, država morajo priskočiti z izdatnimi sredstvi in odloki, tehniki naj nam pa postavijo na trg cenen aparat za sprejem naše postaje po vzorec naših sosedov.

Adamič Netko.

Današnja naloga šolskega radia

Z mešanimi občutki sem prečital vzpodbudni članek tov. Vilima Kunsta v 24. številki »Učit. tovariša« z dne 19. jan. t. l. Dotaknil se je kopic problemov, ki si iz preteklosti preko sedanosti posegajo v roko ter nam v izredno optimistični besedi predložil težave, uspehe in neuspehe in bodoče naloge našega šolskega radia, da bi v kar največji meri vršil svojo nalogo. Med vrstami je tistemu, ki se je poglubil, bežno nakazal težave, s katerimi se mora naš šolski radio boriti za svoj upravičeni prostor pod soncem slovenske kulture, toda ne da bi jim utegnil posvetiti kritične presoje, je v vznešeni besedi razvil kopico načrtov za bodočnost, ki so celo za druge države, ki posvečajo izredno moralno in gmotno podporo tem ustanovam, višek tega, kar se trenutno sploh da doseči. Reportaže izven studia, v tovarnah, delavnicah in celo pod vodno gladino ter njih gramofonsko fiksiranje, — kje smo še! Ostanimo za sedaj rajši na realnih tleh našega radia in priznajmo si, da smo v tem oziru prava pastorka. Prav ima tovariš — manjka denarja, toda menim in prepričan sem, da nam manjka tudi resničnega duha, ki bi prešinil nas vse in izstavljal radijskim oddajam izkaznico nenadomestljivosti kot nujnemu sestavnemu delu izobrazbe šolske mladine.

Naj ponovim še jaz tisto že tolikokrat sproženo vprašanje: koliko naših šol ima svoje radijske aparate, ki se redno uporabljajo? Dobil bom za odgovor: prav malo. Torej kratko: naše šole nimajo svojih sprejemnih aparatov in tu je za nas ledina, katero moramo zorati. S to ugotovitvijo nimam namena

zmalčiti tiste redke šole, ki aparate — o, srečnejši! — imajo. Blagurjemo jih in ne bi bilo napak, če bi jih odbor šolskega radia naprosil, naj nam v našem podlistku na kratko opišejo, kako so prišli do njih. Bilo bi zelo poučno. Na naši šoli sem v času najhujše krize sprožil vprašanje nabave aparata. Navdušil sem z vso zgornostjo učence, da bi prispevali po mesečnih 25 par v ta fond. Ker je na šoli nad 500 učencev, bi morda v nekaj letih svoj cilj dosegli. Pa ni šlo. Ko se je prvo navdušenje — ta posebna lastnost Slovencev! — poleglo, sem preštel kupček in naštel menda 33 dinarjev, ki se nahajajo v poštni hranilnici in čakajo posnemovalcev. Ni šlo in ne bo šlo! Posamezni agilni tovariši bi morda z igrimi in prireditvami po neizmernem trudu pršli do cilja. Vendar pa je to le malo več kot nič, saj dva trije uspehi pri številu nad 800 ljudskih šol pri nas za splošnost nič ne pomenijo. Preostaja edino oblast, ki naj bi ukazala, da se vnese v proračune potrebna vsota za nabavo radijskega aparata. Dokler ne bomo in ne bodo prisiljeni, ne bo nič. Zaostali smo za naprednimi državami, ki na vse mogoče načine podpirajo razvoj šolskega radia, zato nam je tu potrebna hitrica. Triletka, recimo, to je skrajna meja, ko bi morala sleherna šola imeti svoj sprejemni aparat, poleg tega pa še večje zvočnike v posameznih razredih. Skrajno zapuščena šola bi morala imeti zvezo s svojim duhovnim središčem, ki bi izžareval sodobna stremjenja in vso dinamiko časa ter na ta način povezal rahlo našo zavest skupnosti. Ogromen je pomen radia za stvarno in državljansko vzgojo. Naši sosedje nalagajo

izdal le še: Leopolda Volkmeta Fabule ino pesmi. V Gradcu 1836. Po neuspehu s to izdajo (Prešernova zabavljica) je odločno posegel v literarno življenje le še enkrat, pozvan k temu uradno: Ko je vprašan danjšice na novo postalo pereče, je na poziv sekovskega ordinariata, da naj poda svoje mnenje o 6rkopisu in jeziku šolskih knjig za Spodnje Štajersko, v juliju 1836. napisal dve obsežni vlogi (eno izrečno proti Kvasu), v katerih je v glavnem ponovil načela, ki se jih je držal v slovnici in slovarju, le da jim je dal tukaj dolednejši izraz. Po Murkovem mnenju novega 6rkopisa sploh ni treba, ker bohoričica popolnoma zadošča. Na noben način pa kot nadomestilo zanj ne prihaja v poštev danjšica, ker je necenotna in neorganska ter bi nikoli ne mogla splošno prodreti, kar bi štajerske Slovence docela izoliralo. Da se to prepreči, naj ostane bohoričica, če se pa že hoče uvesti kaj novega, naj se uvede češki pravopis, kakor ga uvajajo sedaj Hrvatje (gajica); z njo se bomo vsaj približali velikemu sosednjemu narodu, kar nam bo gotovo koristilo. Kakor v pisavi, tako naj se Slovenci (mišljeni so tu predvsem štajerski) združijo tudi v jeziku, za-

to naj se šolske knjige ne pišejo v narečjih, ampak naj se skuša najti lepa in mogoča sreda med obema skrajnostima med hrvatsko-slovenskim in kranjsko-slovenskim narečjem in se enako upošteva govornica mariborskega in celjskega okrožja. S tema dvema vlogama, napisanima ostro, a stvarno in jasno, je Murko zapečatil usodo danjšice.

Ze v marcu 1837. je graški gubernij predlagal, naj se Danjkove knjige za šole prepevedo, kar se je z odl. 21. jul. 1838. — ki ga ravno Verk navaja — res zgodilo. Izdelava knjig v bohoričici se je poverila Murku samemu. Naročene predelave teh knjig pa on ni izvršil. Bila je že na vidiku gajica in Murko se je zavedal, da bi proti nji bohoričica pomenila — anahronizem. V boju proti danjšici Murko ni bil osamljen. Udarjali so po njej Alič, Harman, Krempelj, Rudmaš in Slomšek.¹

Ciril Petrovec

¹ Glej dr. Grafenauerjevi in dr. Kidričevi biografiji Danjka, Kvasa, Metelka in Murka v I., IV., V. in VI. zvezku Slov. biogr. leksikona.

Lepi uspehi tovariša Radovana Gobca

Ze delj časa se bavi s skritim delom na polju glasbenega udejstvovanja naš tovariš, navdušen član Učiteljskega pevskega zbora, Radovan Gobec s Henine pri Jurkloštru. S poudarkom skritega dela ni misliti, da je njegovo delo javnosti še popolnoma nepoznano, temveč hoteli smo le podčrtati dejstvo, da je stopil Radovan Gobec v vrsto onih tovarišev, ki s svojimi sposobnostmi pomagajo dvigati našo kulturno stopnjo in to brez hrepenjenja po časti in pohvali.

ček in »Mladina poje domovini«. Izdal pa je tudi pesmi za narodne praznike in druge slične prilike. Trenutno ima v delu »Priročnik za pevce«, ki bo posebno dobrodošel pevcem v podeželskih zborih, ker bodo dobili v njem vsjo potrebno snov za razumevanje posameznih skladb.

Za mladega tovariša, kakor je še tov. Gobec, je to že lep uspeh vztrajnega dela, ki utegne sčasoma narasti ter ga uvrstiti v vrsto učiteljev-ustvarjalcev večje kvalitete vrednosti.

Značilnost Gobčeve muzike je melodioznost in narodni slog. Njegovi šlagerji so sodobni in pomagajo zaradi svoje privlačnosti izpodrivati tujo, posebno nemško »šlagersko« glasbo.

Dobra stran Gobčevih operet in njegovih del je tudi ta, da so zaradi privlačne glasbe, enostavne vsebine, vzete iz domačega okolja, in zaradi enostavne scenerije zelo lahko uprizorljive. Zaradi tega segajo po njih večinoma podeželski odrji, ki so se tako dvignili, da lahko uprizarjajo glasbene odrske tvorbe. V dokaz navajamo sledeče številke: »Hmeljska princesa« je dosegla že 25 uprizoritev na različnih odrjih Slovenije, »Beg iz harema« 5, »Tremerski dukat« 4 uprizoritve ter prenos radio-oddajne postaje v Ljubljani. Na mnogih šolskih odrjih so že uprizorili njegove spevoigre za mladino »V bratskem objemu«, »Pomladanske cvetke« in »Kresniček«. Zadnja je celo prevedena v srbohrvaščino in večkrat prenašana po radiu Ljubljana in Beograd.

Zadnje opereto »Planinska roža« je posvetil svoji ženi. Napredek tovariša Gobca je od dela do dela vidnejši, tako, da ima »Planinska roža« vse značilnosti dobre operete tako po vsebini kakor po delu. Obširno opereto bodo po izjavi avtorja uprizorili tudi v Ljubljani.

Poglejmo, kaj pravi glasbeni kritik g. prof. P. Sivic o tem delu.

»Učitelj Gobec Radovan je eden tistih od prirode bogato obdarjenih glasbenih talentov, ki najdejo uteho v poljudni in operetni glasbi. Pri prelistanju njegove najnovejše spevoigre »Planinska roža« naletiš povsod na glasbo, ki prihaja o njegovem izbornem posluhu, preprosti, toda v operetnem okviru okusni iznajdljivosti in dobršni stopnji znanja. Smisel za pevsko melodijo in zborovski stavek prednjači. Zato ni dvoma, da bodo tudi po temle delu radi segali. S starejšimi pesmi se učinkovito družijo moderni šlagerski ritem običajne, toda prikupne akordike. Nekaj teh plesnih točk bi v ustrezajoči instrumentaciji mogel s pridom uvrstiti vsak salonski ali plesni orkester v svoj spored. O izvedljivosti v scenskem in glasbenem oziru je že izkušeni skladatelj in libretist (g. Gobec si dejanje in besedilo dela sam) vodil izdatno računa.

Morda bi se g. Gobec ob intenzivnejšem glasbenem šolanju lotil resnejših in težjih nalog ter zavrzel operetno konvencionalnost. Če ga pa slej ko prej veseli lahka iskrica božja, mu želimo, da s svojim delom, ki ne zaostaja za inozemskim te vrste, kar najbolj uspe.«

Tovarišu Radovanu, ki krepko stopa, po začrtani poti, želijo njegovi tovariši in tovarišice mnogo sreče in uspeha.

Vir.

Nalivna peresa najnovejšega sistema dobite po ugodnih cenah v Učiteljski knjigarni. Cene od 12 do 400 din.

—t Za potovanje si preskrbite vodiče, i. s. Griebenove potovalne vodiče v nemščini: Švica, Paris, Firenze, Berlin, Dunaj, Hamburg, Benetke, Genua, Dalmacija, Dolomiti, Budimpešta, Nürnberg, Koroško, Gornja Italija, Italija, Južna Italija, Riviera, Štajersko, Salzburg, London, Trst-Opatija, Milan.

Na Vas je ležeče da imate obkoto vedno kot novo

zato jo pustite redno kemlično čistiti ali barvati v tovarni

JOS. REICH
Ljubljana
Poljanski nasip 4-6
Pralnica — Svetlokalnica

Ob žalostnem kulturnem dogodku

Naša dolgoletna sodelavka Angela Vode je pred leti objavila knjigo »Žena v sedanji družbi«, lani je izšla njena druga tovrstna knjiga »Spol in usoda«, I. del, ob letošnjem novem letu pa »Spol in usoda«, II. del. Avtorica, ki si je z nešteti članki, predavanji in plemenitimi osebnimi uslugami zaslužila ime naše prve delavke na smotno začrtanem socialnem, književnem in narodnem področju, je imela pri pisanju omenjenih knjig edini namen, da pokaže naši ženi in vsej javnosti resnični položaj, v katerem živi žena po nujnosti svojega spola, gospodarskih razmer, socialne uredbe in miselnosti našega časa. Te knjige pomenijo važen donesek naši socialni literaturi pa tudi važen kažipot za razvoj našega obšega življenjskega pojmovanja v smislu višje, socialno in moralno poudarjene duševnosti.

Tako razume Angelo Vodetovo slovenska žena, tako jo razume tudi javnost, ki je sprejela vse tri knjige s priznanjem, žene pa tudi s hvalečnostjo.

Toda ob izidu II. dela »Spola in usode« se je zgodilo, da je slovenski list, ki izhaja pod uredništvom slovenskega katoliškega duhovnika, objavil nekaj ne samo ogabnih, ampak tudi iz skrajnega nerazumevanja izvirajočih besed. Tole je bilo citati v tedniku, ki se imenuje »Slovenski delavec«:

»Angela je stara, bo najbrž tudi garala s svojo knjigo »Spol in usoda«. Angela Vodetova namreč. Za skupinske paritvene zakone se zavzema. Angela je očitvidno stara, predpotopno stara, da pogreva staro marksistično, od vseh zavrženo in obsojeno propagando za skupinski paritveni zakon. Angela pa mora biti tudi grda, tako grda kakor vsaka cunjca, ki je slehernemu rada za podnožek, da si vanjo čevlje briše. Pošten moški na ženo

s skupinskimi nazori še ne pljune ne. Stran pogleda in mirno gre, ker mu rože s takim duhom, kot ga Angela širi v svoji brošuri »Spol in usoda«, od daleč smrdje.«

Slovenska sekcija »Zveze akademsko izobraženih žen« je h gornjim vrstam poslala vsem našim dnevnikom in tednikom izjavo, ki je pa izvestni listi niso objavili. »Slovenec« je prinesel namesto omenjene izjave celo nadaljnji napad na avtorico.

Izjava se je glasila:

»Kot člani slovenskega narodnega občestva in kot kulturni ljudje z ogorčenjem zavračamo tak način pisanja, ki ne zadene in ne žali le poedine človeške osebnosti, temveč uničuje temeljne osnove našega narodnega sožitja, niža naš kulturni nivo in vzgaja ljudi, ki bodo brez čuta odgovornosti in brez plemenitosti gledali na delo bratov in sester v narodnem občestvu.

Pozdravljamo vsako stvarno kritiko, tak način pisanja pa žali vsakega resničnega in polnovrednega človeka.«

Jugoslovanska ženska zveza, sekcija za dravsko banovino, najmočnejša predstavica slovenske organizirane ženske javnosti, se pridružuje protestu Zveze akademsko izobraženih žen ter z zgraženjem obsoja osebni napad na go. Angelo Vodetovo v »Slovenskem delavcu«, ki mora žaliti vsakega poštenega človeka ter v žalostni luči kaže slovensko kulturno raven.

Jugoslovanska ženska zveza,
Sekcija za dravsko banovino
Mira Engelman s. r.,
predsednica.
Pavla Hočevnar s. r.,
načelnica komisije za tisk.

Splošne vesti

KMEČKO NADALJEVALNE ŠOLE

V dravski banovini obstoje že 10 let kmečko nadaljevalne šole, ki so nujno potrebne za izobrazbo kmečke mladine. Danes je že za vsak poklic potrebna poleg ljudske še posebna šola, le kmetu naj zadostuje samo ljudska šola. Pa je kmečko delo tako mnogostransko in težavno, da je prav zanj še prav potrebno mnogo znanja. V drugih kulturnih državah so zato uvedli nadaljevalne šole za kmečko mladino. V letu 1928. se je pričelo z organizacijo kmečko nadaljevalnih šol tudi pri nas. Povsod, kjer so bile ustanovljene, so se prav dobro obnesle. Pouk v teh šolah je prostovoljen in zahteva od učitelja mnogo požrtvovalnosti in ljubezni do dela. Vziveti se mora v kmečko občestvo in proučevati potrebe vasi, ker le tedaj ima šola res uspeh. Tudi obisk je prostovoljen, zato uspevajo le one šole, ki nudijo obiskovalcu tisto kar potrebuje v vsakdanji življenjski borbi.

Kakor smo že svoj čas poročali, bo odbor učiteljev kmečko nadaljevalnih šol poskrbel, da za 10 letnico izide zbornik. Glavni namen tega zbornika bo, podati pravo sliko naših kmečko nadaljevalnih šol. V knjigi pa bodo poleg splošnih razprav tudi strokovne, ki bodo služile učiteljsstvu na teh šolah. Na zadnji strani širšega odbora uč. kmečko nad. šol, ki je bila 14. januarja t. l. v Celju, je bila določena vsebina posameznih razprav. Razen tega je odbor razpravljal tudi o drugih važnih zadevah kmečko nadaljevalnega šolstva.

Prav lepo posluša odborova strokovna knjižnica, ki jo oskrbuje tovariš Tit Grčar, šola Ljubljana-Barje. V knjižnici je lepo število del, potrebnih vsakomur, ki se hoče poglobiti v delo. Vseh knjig je 111 v 122 izvodih. Glavni namen knjižnice je izposojanje takih del, ki si jih učiteljsstvo zaradi visoke cene ne more nabaviti. Knjige se posojujejo prvenstveno tistim učiteljem, ki v tekočem letu poučujejo na teh šolah.

Ker se bo vršilo slavnostno občestvo letos v juniju, poziva odbor vse, da morebitne predloge že sedaj pošljejo tovarišu predsedniku Gosaku v Teharje pri Celju.

Odbor.

CLANOM IN POVERJENIKOM »PEDAGOŠKEGA TISKA, MARIBOR!«

Na številna vprašanja članov in poverjenikov zadrage »Pedagoški tisk, Maribor«, kako je z delovanjem omenjene zadrage, si dovoljujemo radi štednje na režijskih stroških odgovoriti preko stanovskega lista.

Prihodnja brošura je pripravljena ter bo v kratkem izročena tiskarni. Obravnavala bo praktične izsledke v razredu, ki jo je napisal tov. Ledinek Miloš. Z njo bomo ustregli vsemu učiteljsstvu, posebno pa mlajšemu.

Predhodno pa prosimo še vse one poverjenike, ki še niso poslali točnih obračunov o prodaji prve brošure, da to nemudoma store. Prosimo, da nam nakažejo vse zneske za vse razpečane knjižice, nerazprodane pa takoj vrnejo zadrugi na naslov: »Pedagoški tisk, Maribor«, odpravnništvo Vuzenica. Za nakazilo denarja se poslužujte položnic, ki so bile priložene v julijski okrožnici in v poznejših opozorilih.

Obenem pa se zahvaljujemo vsem vestnim poverjenikom za točno in požrtvovalno delo, ki so ga pokazali pri razpečavanju ter jih prosimo nadaljnje podpore.

Kdor še nima prve brošure »Slovenska šola in učitelj«, jo lahko naroči pri zgoraj navedenemu naslovu.

POZIV DRUŠTVOM!

Imenski seznam z organiziranimi učitelji poročeni učiteljice se niso poslala sekciji društva Gornji grad, Kozje, Ljubljana vzhodni del, Logatec, Maribor desni in Maribor levi breg.

Zaradi reda in točnega poslovanja prosimo imenovana društva, da store to z obratno pošto.

Uprava.

— V počastitev spomina pok. ge. Anc Skubic, matere šolskega upravitelja v Hrušici pri Ljubljani, je tamkajšnji učiteljski zbor namesto venca daroval 150 din za podporni sklad drž. pomožne šole v Ljubljani. Tov. Skubicu izreka upraviteljsvo iskreno sožalje, darovalcem pa najlepšo zahvalo.

Osebne zadeve

—i Premeščen je nazaj na svoje prvotno službeno mesto k sv. Juriju ob juž. železnici Franjo Hajšek, učitelj v Kramarovich.

Kaj vse pišejo o učiteljsstvu, šoli, prosveti in JUU

—l »Naše dolžnosti na narodnih mejah!« V tem članku ugotavlja »Edinost« od 21. jan. tudi: Nadaljnja pozornost pa mora biti posvečena prosvetnemu delu, ki se pri nas več ali manj zapostavlja; primanjkuje šol in učiteljev, zaradi česar so plodovi vzgojnega prizadevanja omejeni. Tudi predavanja so vedno bolj redka, prav tako se premalo skrbi za slovenske knjižnice, ustanavljanje gospodarskih in kulturnih društev vzdolž meje in drugo. Brez ničesar ne more nastati nekaj. Dokler nekdo ne bo spoznal, zakaj je član recimo slovenske narodne zajednice, ne bo mogel s prepričanjem naglašati svojega slovenskega porekla, slovenske pripadnosti in ne bo mogel braniti slovenskih kulturnih interesov. Razumljivo pa je, da bo kdor koli mogel vršiti to funkcijo samo takrat, če bo zanj tudi dovolj izobražen. Ze iz tega važnega razloga ostaja nujnost, da moramo vprav za obmejne kraje poskrbeti za prvovrstno šolstvo, knjižnice, društva in podobne ustanove, ki bodo prispevale k dvigu izobrazbene stopnje obmejne prebivalstva.

—l »Slovenski učitelj na Kočevskem« je naslov članka, ki ga je prinesla Edinost z dne 21. jan. izpod peresa Zupanca Lojzeta, in piše med drugim tudi: Z znano, pred dvema letoma izvršeno premetitvijo slovenskih učiteljev v narodnostno najbolj eksponirane kraje na Kočevskem pa se je ta boj za pravice slovenskega ljudstva na Kočevskem marsikje zostril do tragičnih zapletkov. Ako hočemo vprašanje slovenskega učitelja na Kočevskem osvetliti s prave strani, tedaj je potrebno, da se poglobimo seznanimo z razmerjem slovenskega učiteljsva do otrok kočevskih Nemcev na eni in z medsebojnimi odnosi slovenskega in nemškega učiteljsva na drugi strani. Več ko gotovo pa je, kar je treba takoj poudariti, da je vprašanje eksistenčne nezavisnosti slovenskega učitelja na Kočevskem v neločljivi zvezi z izboljšanjem narodnostnih in ne nazadnje tudi gospodarskih prilik na tem jezikovno mešanem otočku, kjer so kočevski Nemci avtonomni gospodarji na naši zemlji. Vprašanje zase je tudi, če uživa slovensko učiteljsvo na Kočevskem (ki je na delu za svoje ljudstvo